

Chạy Trời Không Khỏi Năng

Truyện ngắn của Nguyễn Ngọc Hoa

Tiên đoán thời tiết trên *ti-vi* tối qua thông báo tuyết đầu mùa sẽ đến sớm hơn mấy năm gần đây. Lần đầu tiên thực sự thấy tuyết, tôi thất vọng nhìn bông tuyết bay lả tả rơi xuống đất tan ngay thành nước, không như hình ảnh tuyết phủ mái nhà và cây cối tuyết đẹp trong phim xi-nê. Khoảng nửa tiếng đồng hồ sau, trận tuyết chấm dứt không để lại dấu vết, và mặt trời ló dạng từ sau đám mây trắng. Hôm nay là ngày lễ Cựu Chiến binh và cũng là lần nghỉ lễ đầu tiên từ khi tôi đi làm việc. Quỳnh Châu giải thích,

“Lễ Cựu Chiến binh cử hành vào ngày 11 tháng Mười Một hàng năm để tôn vinh cựu chiến binh đã từng phục vụ trong quân lực Hoa kỳ. Lúc trước gọi là lễ Đình chiến vì để kỷ niệm ngày thể chiến thứ nhất kết thúc – chính thức chấm dứt vào giờ thứ 11 ngày thứ 11 tháng thứ 11 của năm 1918, khi thỏa ước đình chiến với Đức có hiệu lực. Đến năm 1954 được đặt tên lại thành lễ Cựu Chiến binh.”

Đang lơ đãng nghe chuyện, tôi cúi nhìn bụng bầu của Quỳnh Châu rồi tủm tỉm cười. Nàng thấy nhột nhạt gí ngón tay vào ngực tôi,

“*Ông dông* mà cười miếng chi *dzậy* là trong bụng sinh chuyện tà vạy, chạy đặng trời cũng không sai. Hồi đó, em nghe nói khi giảng bài cho sinh viên, anh hay xen vào các mẫu chuyện khôi hài mà mặt tỉnh bơ, không hề nhếch mép cười.”

“Nghe em kể chuyện lễ Đình chiến, anh nhớ tới cái áo rộng thùng thình mà các bà bầu ở Sài gòn thường mang bên ngoài, lấy tiếng là che nhưng đúng ra là khoe cái bụng bầu của mình. Tụi anh gọi là ‘áo đình chiến,’ nghĩa là đôi bên phải ngưng . . . chiến đấu để đưa con trong bụng không bị *muội* (ngu) đi, người Việt mình tin vậy,” tôi rán nín cười.

“Em biết chổng thế nào cũng phát ngôn bừa bãi mà! Nhưng em mừng khi thấy anh khởi sắc lấy lại phong độ ăn nói bậy bạ ngày xưa,” nàng véo vào cánh tay tôi.

“Em nên biết ‘áo đình chiến’ khác với ‘miếng chiến bài’ là trường hợp tạm thời tránh . . . giao tranh vài ba ngày khi phe ta tới kỳ hàng tháng.”

Trong các pho truyện Tàu tôi đọc hồi nhỏ, khi hai phe đánh nhau, miếng chiến bài là tấm biển phe cố thủ treo trước cổng thành hay doanh trại để từ chối nghênh chiến khi thấy bất lợi về phía mình. Phe tấn công hàng ngày đến khiêu chiến và nếu địch quân vẫn án binh bất động, dùng mạt thủ (lính chửi) đứng ngoài tầm tên chửi bới nhục mạ để khiêu khích kẻ địch xuất quân. Không tán thưởng lời nói đùa của tôi, Quỳnh Châu nhăn mặt,

“Chồng muốn nói bậy ở đâu cũng được, nhưng đừng nói trước mặt ‘bé Long.’ Em không chịu đâu?”

“Em nói sao? ‘Thằng Thìn’ còn trong bụng em, làm sao con nghe được?” tôi ngạc nhiên.

“Chồng làm rồi! Theo nghiên cứu mới nhất, ấu nhi học hỏi và hấp thụ kiến thức nhanh nhất trong thời gian nằm trong bụng mẹ và ba năm đầu đời. Mấy bà bạn giáo sư trên Đại học Cộng đồng Bismarck (BJC) khuyên em thường xuyên mở nhạc cổ điển và *audiobooks* (sách thu băng) cho con nghe để phát triển khả năng sáng tạo của con. Không những *dạy con từ thuở còn thơ* mà phải dạy từ lúc mới đậu thai anh à,” nàng thuyết phục tôi.

Quỳnh Châu nói đúng: Bích Mạc, tức là “thằng Thìn,” bắt đầu học từ trong bụng mẹ, lên trung học học vĩ cầm để theo gót Einstein, và trở thành một nhạc sĩ đàn vĩ cầm cự phách, mặc dù trong gia đình không ai có năng khiếu âm nhạc. Năm 15 tuổi, Mạc được chọn làm nhạc sĩ trong ban nhạc đại hòa tấu của thành phố, tập dượt và trình diễn ngang tay với những nhạc sĩ đã thành danh. Lên đại học, Mạc được cấp học bổng đi học vật lý lý thuyết (ngành nghiên cứu của Einstein) ở Học viện Kỹ thuật Massachusetts (MIT) ở Boston thuộc tiểu bang Massachusetts.

Quỳnh Châu bỗng nhìn đồng hồ và hoảng hốt,

“Thôi chết rồi! Hồi sáng lúc anh đi tắm, bác Kiệt gọi điện thoại nói sẽ đến đón hai đứa mình đi ăn trưa mà em quên lút. Hình như bác có chuyện nhờ anh.”

Bác Kiệt là người Việt giữ chức vụ cao nhất trong chính quyền tiểu bang North Dakota. Mười bảy năm trước (1958), bác sang Hoa Kỳ du học, học sư phạm và thực tập ở Devils Lake là một thành phố ở đông bắc North Dakota. Về nước, bác dạy học và mở trường dạy Anh văn ở Nha Trang. Một người bạn học hồi đó của bác hiện làm tổng quản đốc nha Giáo dục Quận chúng trông coi các trường trung tiểu học toàn tiểu bang. Sau khi gia đình định cư ở San Jose ở bắc California, bác Kiệt liên lạc với ông bạn cũ, được mời lên Bismarck làm phụ tá tổng quản đốc đặc trách giáo dục tự nạn, và là đại diện của nha trong Ủy ban Đặc nhiệm Tự nạn Đông dương tiểu bang. Để bác gái và các con ở San Jose, bác lên đây thuê *apartment* ở với cậu con trai khoảng 20 tuổi đang đi học BJC.

Bác niềm nở thăm hỏi và đưa chúng tôi tới *steak house* (tiệm ăn mà món đặc biệt là thịt bít-tết) nổi tiếng vì bác biết Quỳnh Châu thích bít-tết. Đợi mọi người ăn tráng miệng bánh ngọt và kem xong, bác mở lời,

“Trường BJC gửi văn thư yêu cầu bác lượng định học lực của hai sinh viên Việt nam xin vào học mà không có giấy tờ chứng minh đã học trường nào hay ngành gì ở Việt nam.”

“Bác đã gặp hai người đó chưa?” tôi dè dặt hỏi.

“Bác đến nhà họ hỏi chuyện qua loa. Nhưng bác đại diện nha Giáo dục nên phải giữ tư thế vô tư, không can dự vào quyết định tuyển chọn sinh viên của BJC. Bác muốn nhờ anh thẩm định với tư cách giáo sư độc lập. Anh có thể soạn bài thi trắc nghiệm, cho họ thi, khảo sát khả năng của họ, và gửi kết quả và khuyến nghị trực tiếp cho BJC, không cần gửi bản sao cho bác.”

“Chuyện này dễ, cháu làm được,” tôi sốt sắng nhận lời.

“Vậy thì tốt quá. Bác có mang cho anh hai cuốn sách toán và vật lý dùng ở bậc trung học Mỹ.”

Tôi soạn bài thi trắc nghiệm bằng tiếng Việt gồm 20 câu hỏi – 10 câu toán và 10 câu vật lý – trình độ lớp 7, hay lớp 8 là cùng. Câu hỏi toán tương đối dễ, chẳng hạn như nếu cho $2x = 4$ thì x bằng bao nhiêu. Câu hỏi vật lý hỏi về khoa học thường thức, chẳng hạn như độ sôi của nước là 100° Celsius, đổi qua Fahrenheit là bao nhiêu độ. Tôi giữ trước phòng hội ở sở tôi là Công ty Tiệp ích Montana-Dakota (MDU) và mời hai ứng viên đến dự thi.

“Sinh viên” thứ nhất là Ngươn, một cựu quân nhân trẻ tuổi độc thân đi sang đây một mình, người bé loắt choắt nhưng giọng nói rõ ràng và dáng điệu lắc cắc. Khi biết tôi là giám khảo

chứ không phải “ông Mỹ” nào khác, cử chỉ kiêu ngạo ban đầu biến mất, nhưng Ngươn yên bụng hơn,

“Minh là dân tỵ nạn với nhau, *lá lành đùm lá rách*, anh cho em ‘đậu’ vào trường BJC, em cảm ơn anh nhiều lắm.”

Tôi vờ như không nghe thấy, mời Ngươn ngồi vào bàn, và chỉ dẫn,

“Mỗi câu hỏi có bốn giải đáp: a, b, c, và d; Ngươn cần chọn giải đáp đúng nhất. Trả lời sai không bị trừ điểm nên nếu có câu nào không chắc ăn thì Ngươn cũng nên trả lời đại, đừng để trống mà bị thiệt thòi. Điểm ‘đậu’ là 80 phần trăm, tức là có 16 giải đáp đúng.”

Ngươn làm bài không tới mười phút là xong. Nộp bài thi cho tôi, Ngươn thất vọng ra mặt,

“VẬY mà trong trại Đồn Chaffee ai cũng nói mình tới trường đại học xin học là *nó ô-kê* (okay) liền cái rụp! Anh Lộc nói bọn Mỹ ngu lắm, mình khai trời khai đất gì *nó* cũng tin răm rắp. *Ảnh* nói học đại học Mỹ dễ ợt, thi *a b c khoanh* không học cũng đậu. Đi học thì *xê-ta* (CETA) trả tiền, *tội chi đi mần* (làm)!”

CETA là chương trình huấn nghệ của chính phủ liên bang cung cấp việc làm trong thời gian từ 12 đến 24 tháng cho người lợi tức kém hay thất nghiệp lâu ngày. Anh Lộc là cựu sĩ quan cảnh sát, anh tự hào thành thạo mọi ngõ ngách ở xứ này và nắm hết tất cả mảnh khoe để “qua mặt bọn Mỹ” và hưởng *welfare, food stamps*, và các trợ cấp xã hội và y tế khác đến mức tối đa. Tôi hỏi,

“VẬY chớ ở Việt nam Ngươn học trường đại học nào?”

“Nói thiệt với anh, em mới học nửa năm lớp bảy thì bỏ học rồi đăng lính Hải quân chớ có học đại học *đại hiếc* nào đâu.”

Ngươn trả lời trúng năm câu, hay 25 phần trăm; kết quả phù hợp với xác suất của trường hợp không đọc câu hỏi và chọn giải đáp cầu âu. Về sau, Ngươn làm thợ mộc cho hãng chế tạo nhà di động.

Người thứ hai là Lan, một thiếu nữ tóc dài nhan sắc dưới trung bình; cô là con gái út của một gia đình làm nghề kim hoàn ở Hồ Nai Biên Hòa. Dân Hồ Nai toàn là tín đồ Công giáo di cư từ ngoài Bắc vào năm 1954; khi nói chuyện, họ phát âm hai phụ âm *en nờ* (“n”) và *en lờ* (“l”) ngược nhau. Thấy tôi Lan nói ngay,

“Em *nà* em anh *Nộc*. Anh em *lói* anh cố gắng chằm chước cho em ‘đậu’ để em tiếp tục học *nuật* ở BJC. Bố mẹ em sẽ không quên ơn anh đâu.”

Tôi biết anh Lộc là anh rể của Lan. Nàng ngồi cắn bút suy nghĩ làm bài hơn nửa tiếng đồng hồ rồi nộp bài và toan đứng dậy ra về. Tôi đưa tay ngăn lại,

“Ở Việt nam Lan học luật năm thứ mấy?”

“Em mới học *lăm* thứ nhất. Anh *Nộc* em *lói* học đại học Mỹ dễ *nắm*, không khó tàn canh gió *nạnh* như bên Việt *lam* mình.”

“Đại học Luật khoa thuộc viện Đại học Sài gòn ở đâu, đường nào, Lan nhớ không?” tôi thấy bất nhẫn khi phải dùng tới câu hỏi này.

“À, trường em *lăm* trên cái đường gì gì đó *nâu* quá em quên tên. Em nhớ trước cổng trường có cây,” nàng lấp vấp trả lời.

“Lan nhớ đã học những môn nào, với giáo sư nào không?”

“Anh *nằm* như em có tài nhớ dai kinh khủng không bằng! Con gái hay quên mà anh,”
nàng cười khanh khách, cứ như là . . . thực.

Lan trả lời trúng ba câu, hay 15 phần trăm; nhắm mắt khoanh bừa có khi cao điểm hơn. Tôi tin nàng không thể học tới lớp bảy. Về sau, nàng đi học nghề uốn tóc, CETA trả lương giống như đi làm việc, ông bố bỏ tiền mặt ra mua cho nàng chiếc xe Chevrolet Nova đời 1976 mới toanh (có lẽ người khác đứng tên), và nàng lái vi vút chạy khắp phố phường. Bọn con trai độc thân ganh tị cười nhạo,

Làng (nàng) *Nan học luật lái xe neo nề, lái nui lái tới một núc vẫn nên* (lên) *nề. Anh Nộc lái lái xe lô-và* (Nova) *chớ nằm ne* (làm le) *lái nẹ và đừng tơn nép* (turn left).

* * *

BJC gửi thư cảm ơn tôi và MDU đã hết lòng cộng tác trong việc lượng giá sinh viên tỵ nạn, bản sao gửi ông tổng giám đốc công ty. Trong phiên họp hàng tuần của ban tham mưu, ông Wally phó tổng giám đốc công khai đọc thư, khen ngợi tôi, và nhắc nhở nhân viên châm ngôn của MDU là “*In the Community to Serve*” (Trong cộng đồng để phục vụ). Từ đó, mỗi sáng tới sở anh bạn Charlie chào tôi bằng câu “Chào ông giáo sư.”

Nhân một số kỹ sư trong ban tham mưu cần sửa soạn thi kỹ sư chuyên nghiệp (Professional Engineer, hay PE), Charlie và các bạn khác yêu cầu “ông giáo sư” dạy luyện thi cho bạn đồng sự. Ở Hoa kỳ, kỹ sư tốt nghiệp trường đại học phải làm việc trong ngành mình tối thiểu bốn năm và hội đủ một số điều kiện khác rồi mới nộp đơn xin thi PE do tiểu bang tổ chức mỗi năm hai kỳ. PE không phải là văn bằng theo nghĩa đích thực, nó chứng nhận đương sự là “kỹ sư chuyên nghiệp đăng bộ với tiểu bang.” PE được cấp con dấu để đóng vào các văn kiện cần ký tên và khi ký có quyền dùng danh hiệu “PE” sau tên mình; thí dụ, “*Ba Hoa XXXX, PE*”. Tôi hân hoan nhận lời và dành riêng phòng hội mỗi chiều thứ Năm, bắt đầu từ ba giờ chiều, làm lớp luyện thi. Lớp học thành công mỹ mãn: bạn tôi đậu 100 phần trăm.

Về sau, khi nhận thấy các bạn khiếm khuyết về một ngành học nào đó, chẳng hạn như phương pháp giải các bài toán trong hệ thống điện lớn – ngành sở trường của tôi, tôi lại “đăng đàn” dạy học. Bốn năm sau, BJC mời tôi dạy lớp Giải tích Mạch Điện độc nhất trong thành phố với tư cách giáo sư thỉnh giảng, và dĩ nhiên tôi nhận lời. Lớp này nằm trong chương trình chuẩn bị cho sinh viên sau hai năm học BJC chuyển trường sang đại học bốn năm và tiếp tục học ngành kỹ thuật điện.

Cái “nghiệp” dạy học đeo đuổi tôi sang tận Hoa kỳ như thể tôi *đã mang lấy nghiệp vào thân*. Đúng là *chạy trời không khỏi nắng!*

Nguyễn Ngọc Hoa

Ngày 9 tháng Chín, 2020